

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

Коментарі до аграрного законодавства

APD/AGK/01/2015

Коментар до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств" та "Про особисте селянське господарство"

Д-р Райнгард Мекленбург

Київ, квітень 2015 року

Про проект "Німецько-український агрополітичний діалог" (АПД)

Проект «Німецько-український агрополітичний діалог» підтримує Україну у справі реформування аграрного законодавства та аграрної політики з урахуванням міжнародного досвіду Німеччини та інших країн, а також міжнародних організацій (ЄС, СОТ), відповідно до принципів ринкової економіки та структурної політики. Проект підтримується Федеральним міністерством продовольства та сільського господарства ФРН в межах програми двостороннього співробітництва та реалізується у співпраці з уповноваженою компанією ТОВ ГФА Консалтинг груп та виконавцями проекту – компанією ТОВ ІАК АГРАР КОНСАЛТИНГ та Лейбніц-Інститутом аграрного розвитку в країнах перехідної економіки (ІАМО). З українського боку відповідальним за виконання проекту є Інститут економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕР).

www.apd-ukraine.de

Автор

Д-р Райнгард Мекленбург

mecklenburg@btr-rechtsanwaelte.de

© 2015 Німецько-український агрополітичний діалог

Усі права захищені.

I. Вступ / РЕЗЮМЕ

Мета законодавчої ініціативи "Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств" від 23.12.2014 полягає в побудові в Україні поряд із наявними великими аграрними підприємствами в довгостроковій перспективі також малих і середніх сільськогосподарських підприємств. В результаті, зокрема, переговорів про гармонізацію законодавства з нормами Європейського Союзу в Україні має постати багатуокладний аграрний сектор, який включатиме аграрні підприємства усіх правових форм та розмірів. Попередні законодавчі регулювання українського законодавства про ферми, вочевидь, не виправдали або недостатньою мірою виправдали ці очікування.

З огляду на зближення України з ЄС закон можна оцінити також з точки зору конкурентоспроможності з аграрними структурами країн-членів Європейського Союзу. Згідно зі змістом обґрунтування закону, такі сфери, як "Оподаткування аграрних підприємств", "Підтримка аграрних підприємств" та "Організація збуту" є важливою передумовою успішного заснування та діяльності сімейних фермерських господарств.

В Україні поряд із великими аграрними підприємствами найрізноманітніших правових форм діє багато малих аграрних підприємств (сімейних ферм та особистих селянських господарств), які господарюють на площі від 2 до 5 га. Ці підприємства мають суттєву частку у виробництві сільськогосподарської продукції. Вони зменшують навантаження на ринок праці завдяки роботі на них самозайнятих та багатьох найманих працівників із сільської місцевості. Доволі вагома частина фермерських господарств також відіграє важливу роль в забезпеченні безпосередніх потреб фермерів. Інші аграрні підприємства прямо чи непрямо збувають свою продукцію на переважно сільському аграрному ринку. Попри це, подальша індустріалізація сільського господарства з необхідністю супроводжуватиметься збільшенням виробничих площ та зменшенням потенціалу залучення робочої сили. Тож малі аграрні підприємства в середній та довгостроковій перспективах є неконкурентоспроможними.

Актуальна законодавча ініціатива бере до уваги нинішній стан аграрного виробництва на фермерських господарствах та створює для нього правову основу. Однак, може бути корисним доповнити закон у такий спосіб, щоб у середній перспективі

відкрити сімейним фермерським господарствам шлях до сучасного та ефективного багатоукладного аграрного сектору. Засобом для цього є, крім створення правової основи діяльності, також стимулювання виробництва фермером власної сільськогосподарської продукції, що виходить за межі задоволення безпосередніх потреб фермера й тим самим отримання ним достатніх доходів. Меті та можливості отримання прибутку сільськогосподарськими підприємцями / фермерами треба сприяти, створюючи також у молодого покоління мотивацію надалі працювати в сільському господарстві, вести і розширювати справу та інвестувати в підприємства. Проект закону має створити правову основу для побудови та ведення аграрного підприємства сільськогосподарським підприємцем.

У законодавстві варто уникати надмірного бюрократичного регулювання. З цього погляду, наявна законодавча ініціатива пропонує чимало потрібних важливих змін. Для досягнення цілей обґрунтування закону від 23.12.2014 потрібне створення інших правових передумов. На нашу думку, до них належать:

- незабюрократизована реєстрація всіх фермерських господарств, за винятком підсобних господарств, орієнтованих виключно на забезпечення власних потреб;
- уніфіковані та реалістичні з точки зору їх виконання правові норми, спрямовані на передачу у власність чи в оренду відповідним фермерським господарствам основного сільськогосподарського засобу виробництва, ріллі та луків;
- застосування існуючого простого податкового законодавства, що сприяє ефективності підприємств, також до сімейних фермерських господарств;
- цілеспрямована підтримка сімейних фермерських господарств;
- розбудова та організація придатного ринку збуту через приватні чи державні торгові компанії.

Сприяння сільському господарству забезпечує успішну розбудову та модернізацію сімейних фермерських господарств тією мірою, якою держава вважає потрібною підтримку таких господарств. Таке рішення може ухвалити лише парламент.

Через торгові підприємства вироблена продукція збувається офіційно, обходячи тіньову економіку. Запорукою успішного виконання цього завдання є такий рівень доходів фермера після виплати податків та виробничих витрат, який був би не меншим за його рівень доходів у наявних умовах тіньової економіки. Наразі через

оподаткування, а також через потребу реалізовувати продукцію за цінами виробника, вочевидь, бракує стимулів збувати продукцію офіційним шляхом.

У багатьох країнах-членах Європейської Спільноти тіньову економіку давно успішно подолали завдяки встановленню мінімальних закупівельних цін чи субвенцій на виробництво певної продукції. Наприклад, Франція користується можливістю встановлювати мінімальні закупівельні ціни. В інших країнах поширеною стала практика виплати субвенцій на фермерську продукцію.

У Німеччині сільськогосподарські підприємства отримують незалежні від обсягу виробленої продукції премії, які виплачуються в розрахунку на певну площу. У середньому німецький фермер отримує близько 300 євро допомоги на гектар на рік.

Крім встановлення мінімальних закупівельних цін і виплати субвенцій на виробництво сільськогосподарської продукції, а також стимулювання аграрного виробництва, аграрні підприємства регулюються шляхом цілеспрямованого оподаткування.

ЗМІСТ

I.	Вступ / Резюме	3
II.	Європейські правові норми в цій галузі	7
III.	Порівняння європейського, німецького та українського законодавства	9
IV.	Висновок та рекомендації	41

II. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВОВІ НОРМИ В ЦІЙ ГАЛУЗІ

У Європейському Союзі, на відміну від України, немає єдиного законодавства про сімейне аграрне господарство чи про фермерське господарство в кодифікованому вигляді. Країни-члени мусять приводити свої закони про заснування сільськогосподарських підприємств – сімейних та фермерських господарств чи підприємств іншої правової форми – у відповідність із європейським правом. Німеччина не ухвалила закону про сімейні фермерські господарства.

Європейський Союз не видав жодних приписів щодо заснування та діяльності аграрних фермерських господарств. Натомість він мірою можливості регулює аграрну політику шляхом підтримки сільськогосподарських виробників. Для цього протягом останніх років було ухвалено кілька постанов. Найважливішою постановою ЄС є постанова ЄС № 1307/2013, ухвалена Європейським парламентом та Радою ЄС від 17.12.2013 з нормами щодо прямих виплат власникам аграрних підприємств у рамках заходів підтримки спільної аграрної політики.

Зокрема, цією постановою регулюються:

- а) виробничі премії;
- б) премії з перерозподілу,
- в) виплати з метою захисту клімату та довкілля,
- г) сприятливі методи аграрного господарювання,
- д) фінансування проектів молодих фермерів,
- е) виплати малим виробникам.

Крім того, є спеціальні норми щодо фінансової допомоги на

- а) виробництво хмелю,
- б) садівництво та овочівництво,
- в) виноградарство,
- г) виробництво тютюну.

Метою Постанови ЄС № 1307/2013 є забезпечення багатуокладного сільського господарства в усіх країнах-членах ЄС з урахуванням національних особливостей шляхом рівномірної підтримки аграрних виробників. Отже, така підтримка піднімає

аграрний сектор Європейського Союзу на єдиний рівень конкурентоспроможності. Різні правові форми аграрних підприємств по можливості отримують рівну підтримку.

Держави-члени імплементують норми ЄС до національного права прямо чи шляхом імплементативних законів і постанов. Найважливішою імплементативною постановою в Німеччині є постанова про реалізацію норм щодо заходів підтримки та інтегрованої системи управління та контролю (постанова InVeKoS).

У рамках національних програм підтримки країни-члени Європейського Союзу мають право надавати спеціальну підтримку малим чи сімейним фермерським господарствам. Обсяг цієї підтримки визначається мірою можливості самими країнами-членами, якщо вона надається відповідно до європейського права.

Підтримка аграрних виробників має компенсувати складнощі виробництва малих і середніх аграрних підприємств і сімейних підприємств у межах законодавства про конкуренцію. Зокрема, для малих і середніх аграрних підприємств і сімейних (фермерських) господарств складним і навіть частково неможливим є використання сучасної техніки та технологій через високу потребу в інвестиціях. Натомість великі аграрні підприємства Німеччини є значно більш інноваційними та ефективними, оскільки вони можуть застосовувати найсучаснішу аграрну техніку та аграрні технології.

Підтримка сільськогосподарських виробників у Європейському Союзі лише відтермінувала на кілька десятиліть відмирання малих і середніх аграрних підприємств. З 1,8 млн. фермерських господарств у Німеччині на сьогодні залишилося лише близько 300 000 підприємств. Для понад 137 000 підприємств фермерство є лише побічним видом діяльності. Господарство належить до цієї категорії, якщо вартість виробленої продукції не перевищує 50% сімейних доходів.

Дедалі більше зосередження аграрних площ у великих підприємств, так само як в Україні, є очевидним в усіх європейських країнах, за винятком країн, де вирощуються такі особливі культури, як виноград, хміль, оливки тощо.

III. ПОРІВНЯННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО, НІМЕЦЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У Німеччині немає спеціального законодавства про створення та діяльність аграрних сімейних підприємств чи ферм. Гарантована статтею 12 Конституції свобода підприємництва дозволяє створити сільськогосподарське підприємство кожному, хто хоче займатися аграрною справою.

При цьому припускаються всі наявні в німецькому законодавстві правові форми. Немає законодавчих привілеїв для певних правових форм чи способів виробництва.

Зокрема, у Німеччині аграрні підприємства можуть створюватися і діяти як:

- а) індивідуальне підприємство;
- б) товариство цивільного права;
- в) відкрите торгове товариство;
- г) командитне товариство;
- д) товариство з обмеженою відповідальністю;
- е) акціонерне товариство;
- ж) зареєстроване товариство;
- з) усі інші дозволені в Європейській Спільноті правові форми.

Фермер сам може обирати правову форму.

Схоже структурування правових форм на аграрному ринку існує в Україні. Наскільки нам відомо, великі аграрні підприємства діють у формі аграрних товариств чи приватних акціонерних товариств (ПрАТ), публічних акціонерних товариств (ПАТ) чи товариств із обмеженою відповідальністю (ТОВ).

а) Індивідуальне підприємство

У Німеччині більшість активних фермерів (бл. 80%) діють як індивідуальні підприємства. Згідно з § 138 Податкового кодексу, індивідуальний фермер зобов'язаний зареєструвати своє аграрне підприємство у відповідному податковому управлінні. Реєстрація відбувається на офіційному формулярі та не потребує жодних дозволів чи інших довідок.

Якщо індивідуальний фермер хоче отримати фінансову допомогу Європейського Союзу, він зобов'язаний зареєструвати своє аграрне підприємство в уповноваженому органі з сільського господарства на рівні відповідного району. Якщо він не зареєструє своє підприємство, він не зможе отримати такої допомоги. Однак, таке аграрне підприємство може працювати і надалі. Обов'язок реєстрації, що є передумовою отримання допомоги, впливає з названих вище європейських постанов. Згідно з ними, країни-члени Європейського Союзу зобов'язані запровадити єдину систему ідентифікації (реєстрації) заявників на отримання допомоги. Кожне аграрне підприємство-заявник у рамках системи ідентифікації, так званого Центрального банку даних InVeKoS (ZID), отримує бланк з вихідними даними. Із цим номером фермер має право подавати заявку в рамках відповідної програми сприяння аграрним виробникам.

Індивідуальний фермер веде бізнес відповідно до норм Цивільного кодексу, Торгового кодексу та спеціальних арбітражних рішень. Крім того, фермер, як і кожен підприємець і кожен громадянин, мусить дотримуватись усіх інших загальних норм законодавства. Особливі норми, що стосуються діяльності аграрного підприємства, є лише в спеціальних законах, наприклад, Законі про охорону тварин, Законі про охорону рослин, Постанові про добрива. Однак, при цьому йдеться не про ті норми, що стосуються правової організації підприємства. Регулюється швидше спосіб діяльності підприємства, який, зокрема, має відповідати директивам щодо надання допомоги Європейського Союзу.

Крім того, аграрне підприємство підлягає оподаткуванню в загальному порядку. Розмір виплачуваного податку на доходи визначається загальними нормами німецького податкового законодавства. Те саме стосується і податку з обороту, якщо фермер не використовує можливість виплати єдиної фіксованої суми. Задля захисту та посилення малих і середніх ферм у Німеччині існують особливі норми щодо успадкування в сільському господарстві. Відповідно до них, малі та середні підприємства можуть фактично без оподаткування передаватися спадкоємцям фермера. Якщо судити з обґрунтування законодавства, Україна використовує такі самі або схожі механізми оподаткування.

б) Товариство цивільного права

Їх стосується викладене в ч. а) з застереженням, що для внутрішніх стосунків учасників товариства цивільного права діють §§ 705-740 Цивільного кодексу (від 18.08.1896, у версії публікації від 2 січня 2002 р. (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I, с.738), змінений востаннє статтею 1 закону від 22 липня 2014 р. (BGBl. I, с. 1218), нова публікація від 02.01.2002 I 42, 2909; 2003, 738; востаннє змінено ст. 1 G від 22.07.2014 I 1218).

Цивільний кодекс регулює права та обов'язки учасників товариства між собою та правові відносини товариства у відносинах з іншими суб'єктами. Учасники товариства можуть уникати виконання не обов'язкових норм шляхом укладення договору про заснування товариства.

Учасники товариства, що заснують товариство цивільного права, мають – так само, як індивідуальний підприємець – лише повідомити фінансове управління відповідно до § 138 Податкового кодексу. Отримання допомоги Європейської Спільноти передбачає виконання тих самих передумов, що й для окремого підприємця.

в) Аграрне підприємство в формі відкритого торгового товариства

Відкриття та діяльність аграрного підприємства в формі відкритого торгового товариства відбувається відповідно до §§ 105-160 Торгового кодексу (від 10 травня 1897 р. (RGBl. с. 219 BGBl. III/FNA 4100-1 (остання зміна – ст. 1 G на виконання Директиви ЄС 2012/17/EU щодо об'єднання центрального та торгового реєстрів та реєстрів компаній у ЄС39 від 22. 12. 2014 (BGBl. I, с. 2409).

Крім того, викладене стосується індивідуальних підприємств, як у питанні підтримки, так і в питанні дотримання інших норм законодавства.

У §§ 105-160 Торгового кодексу (від 10 травня 1897 р. (RGBl. с. 219 BGBl. III/FNA 4100-1 (остання зміна – ст. 1 G на виконання Директиви ЄС 2012/17/EU щодо об'єднання центрального та торгового реєстрів та реєстрів компаній у ЄС39 від 22. 12. 2014 BGBl. I S. 2409) регулюються відносини учасників товариства між собою. Визначається, хто представляє товариство у відносинах з іншими суб'єктами, як учасники товариства особисто відповідають за зобов'язання товариства та коли і як товариство може припинити діяльність. Учасники, так само як у випадку товариства цивільного права, можуть визначати конкретну організацію товариства в дого-

ворі про організацію товариства та тим самим ухвалювати норми, що відрізняються від норм Торгового кодексу, якщо ці останні не є імперативними.

На відміну від товариства цивільного права, відкрите торгове товариство реєструється в торговому реєстрі регіонального торгового суду. У реєстраційному записі фіксуються відносини всередині товариства та представництво товариства у відносинах із іншими суб'єктами. Торговий реєстр є публічним. Публікується інформація про те, який учасник товариства є членом відкритого торгового товариства та хто представляє товариство в суді та поза ним.

г) Командитне товариство

Якщо сільськогосподарське підприємство створюється та діє як командитне товариство, права та обов'язки його учасників, а також представництво у відносинах із іншими суб'єктами визначаються ст. §§ 161-177 Торгового кодексу (від 10 травня 1897 р. (RGBl. с. 219 BGBl. III/FNA 4100-1 (остання зміна – ст. 1 G на виконання Директиви ЄС 2012/17/EU щодо об'єднання центрального та торгового реєстрів та реєстрів компаній у ЄС39 від 22. 12. 2014 BGBl. I, с. 2409)

У договорі про організацію товариства учасники можуть передбачати положення, що відрізняються від норм Торгового кодексу, якщо ці останні не є імперативними.

Як і відкрите торгове товариство, командитне товариство реєструється у торговому реєстрі. З торгового реєстру, який знаходиться в публічному доступі, видно, який учасник командитного товариства несе часткову, а який – повну відповідальність, а також те, хто представляє товариство в суді та поза ним.

д) ТОВ

Аграрне підприємство може бути засновано також у правовій формі ТОВ. У цьому випадку діють визначення Закону про товариства з обмеженою відповідальністю. Цей закон регулює переважно права та обов'язки учасників товариства одне щодо одного. Конкретна організація визначається учасниками в статуті. На відміну від тих товариств, що регулюються Торговим кодексом, заснування ТОВ має посвідчуватися нотаріусом.

Для відносин із іншими суб'єктами значення мають лише представницькі повноваження керівника підприємства та випущений статутний капітал як гарантія кредиторам. Подібно до командитного товариства та відкритого торгового товариства, ТОВ реєструється в регіональному торговому реєстрі. У торговому реєстрі публіку-

ється інформація про те, хто є учасником, який капітал має ТОВ, як укладено договір про створення товариства та хто представляє товариство як керівник у суді та поза ним. Крім того, ТОВ є рівноправним індивідуальному фермеру (див. ч. а) в усіх правах та обов'язках.

е) Діяльність аграрного підприємства як акціонерного товариства

Внутрішня організація та представництво аграрного підприємства в формі акціонерного товариства відбувається відповідно до Закону про акціонерні товариства. Цей закон визначає права та обов'язки учасників одне щодо одного. Їх конкретний зміст визначається на розсуд акціонерів у статуті.

Акціонерне товариство так само реєструється в торговому реєстрі. У торговому реєстрі міститься інформація про статут акціонерного товариства, його статутний капітал та членів правління, а також його повноваження на судове та позасудове представництво. Загалом акціонерне товариство як аграрне підприємство має ті самі права та обов'язки, що й індивідуальний фермер.

ж) Зареєстроване товариство

Якщо фермери обирають правову форму зареєстрованого товариства, внутрішня організація товариства регулюється Законом про товариства (від 01.05.1889, Закон про товариства в версії публікації від 16 жовтня 2006 р. (BGBl. I, с. 42, 2909; 2230 I, с. 738), змінений востаннє статтею 5 закону від 10 грудня 2014 р. (BGBl. I, с. 2085). Стан: нова версія у публікації від 16.10.2006 I 2230; востаннє змінений ст. 5 G від 10.12.2014 I 2085).

Члени товариства конкретизують ці права та обов'язки у статутах. Товариство заноситься в реєстр товариств. З публічного реєстру товариств можна дізнатися статут товариства, суму пайових внесків та повноваження правління на представництво. Загалом товариство як аграрне підприємство має ті самі права та обов'язки, що й індивідуальний фермер.

з) Європейська правова форма

За бажанням аграрні підприємства можуть обрати європейську правову форму, наприклад, англійське limited чи подібну. Щоправда, в Німеччині вони не є поширеними та швидше незвичні.

У випадку аграрних підприємств, що вносяться до торгового реєстру чи реєстру товариств, виключно уповноважений суд, що веде реєстри, перевіряє подані статuti на відповідність законодавству. Якщо він встановлює, що має місце порушення імперативних правових норм, від товариств вимагають зміни статуту. Якщо статут змінено відповідно до закону, він вноситься до регіонального торгового реєстру.

Особливих прав чи спеціального законодавства для малих і середніх аграрних підприємств чи сімейних господарств, передбачених у законі України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств, європейське право та німецьке законодавство не знають.

Табл. 1. Порівняльна таблиця

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
Закон України "Про фермерське господарство"	
Розділ I	
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	
Стаття 1. Поняття фермерського господарства	Стаття 1. Поняття фермерського господарства
<ol style="list-style-type: none"> 1. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону. 2. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону. 3. Фермерське господарство має найменування та може мати печатки. { Частина третя статті 1 в редакції Закону N 1206-VII (1206-18) від 15.04.2014 } 4. Фермерське господарство діє на основі Статуту. У Статуті зазначаються найменування господарства, його місцезнаходження, адреса, предмет і мета діяльності, порядок формування майна (складеного капіталу), органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення, що не суперечать законодавству України. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства та/або особистого селянського господарства відповідно до закону»; 2. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону з набуттям або без набуття статусу юридичної особи. 4. Фермерське господарство із статусом юридичної особи діє на основі Статуту. У Статуті зазначаються найменування господарства, його місцезнаходження, адреса, предмет і мета діяльності, порядок формування майна (складеного капіталу), органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення, що не суперечать законодавству України.
Частина 5-9 статті 1 відсутні	<ol style="list-style-type: none"> 5. Особливими формами фермерського господарства є індивідуальне фермерське господарство та сімейне фермерське господарство. 6. Індивідуальне фермерське господарство засновується однією фізичною особою, яка виступає одноосібним її власником. Індивідуальне фермерське господарство може набувати статусу юридичної особи, або його засновник може здійснювати діяльність у статусі фізичної особи - підприємця у межах чинного законодавства. 7. Сімейне фермерське господарство засновується членами однієї сім'ї, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, відповідно до статті 3 Сімейного кодексу України. Сімейне фермерське господарство може набувати або не набувати статусу юридичної особи. 8. У своїй діяльності сімейне фермерське господарство використовує виключно працю членів однієї сім'ї, та управляється членами цієї сім'ї.

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
	<p>9. Для виконання сезонних та окремих робіт, які потребують спеціальних знань чи навичок, та які безпосередньо пов'язані із основною діяльністю, сімейне фермерське господарство має право залучати необхідних фахівців та сезонних працівників на договірних засадах.</p> <p>10. Особливості створення та діяльності сімейних фермерських господарств без створення юридичної особи регулюються положеннями статті 8-1 цього Закону.</p>

Примітка/коментар/порівняння до ст. 1

До ч. 1

У німецькому законодавстві немає цього поняття фермерського господарства та індивідуального селянського господарства. У Європейській Спільноті розрізняються аграрні підприємства, що діють з метою отримання прибутку, та індивідуальні підсобні господарства. Останні виробляють лише для задоволення власних потреб. Аграрні підприємства, що мають на меті отримання прибутку, в Німеччині повинні зареєструватися в уповноваженому податковому управлінні згідно з § 138 Податкового кодексу. Кожна фізична особа (громадянин) може самостійно чи спільно з іншими особами, фізичними особами (громадянами), зареєструвати аграрне підприємство. Ступінь спорідненості в цьому разі не має значення.

Обране в законопроекті визначення фермерського господарства та індивідуального селянського господарства з урахуванням попереднього законодавства є послідовним, але з огляду на викладене в частинах I, II і III цього коментаря його доцільність слід піддати сумніву. На нашу думку, обмеження визначення фермерського господарства аграрними підприємствами, що отримали земельні ділянки та аграрні площі, є занадто вузьким. Це обмеження може загальмувати подальший розвиток цих аграрних підприємств без необхідності. Слід виходити з того, що в майбутньому фермерські господарства та індивідуальні селянські господарства скористаються правом продавати (див. ст. 22) чи передавати в спадок (див. ст. 23) свої підприємства. Крім того, власники особистого селянського господарства чи фермерського господарства мають право купувати чи орендувати додаткові площі. Відтак обмежене визначення фермерського господарства в ст.1, ч.1 обмежує можливості заснування та розвитку фермерських господарств та індивідуальних селянських господарств фізичними особами, які прагнуть мати власне фермерське господарство і при цьому мати в розпорядженні власні, а не передані державою площі. Якщо ж законодавець вважає це обмеження бажаним зараз і в майбутньому, то наявний законопроект є послідовним.

До ч. 2

Як німецьке, так і європейське право не знають обмеження права на заснування фермерського господарства будь-якої правової форми родичами та членами сім'ї. Це обмеження можливості заснування фермерського господарства одночасно обмежує можливість співпраці членів сім'ї з особами, які не є членами сім'ї, або співробітниками. З точки зору права це обмеження не є некоректним. Однак, воно становить перешкоду

можливостям розвитку фермерського господарства. З урахуванням обґрунтування закону, щодо цього також немає жодних імперативних вимог. Можливість заснування фермерського господарства, з німецького та європейського погляду, повинні мати всі фізичні особи (українські громадяни). Те, що Україна прагне не допустити іноземних фермерів чи допустити їх лише в обмеженому обсязі завдяки визначенню "громадянин України", наразі не є некоректним. Але після можливого вступу до ЄС ця норма по закінченні перехідного періоду в будь-якому разі суперечитиме європейському праву.

До ч. 5

Ч. 5 дозволяє засновувати індивідуальне фермерське господарство, яке не є юридичною особою. Індивідуальне фермерське господарство, згідно з ч. 6, засновується фізичними особами, які вважаються індивідуальними власниками. Крім того, Закон пропонує можливість створювати індивідуальне фермерське господарство в формі юридичної особи. Ця норма загалом відповідає європейському та німецькому праву.

Рекомендується доповнити її згадкою про можливість заснування індивідуального фермерського господарства однією або кількома особами (громадянами). Цим український законодавець відкрив би можливість об'єднання фермерів, які не є родичами, з метою виробництва, на тих самих умовах, що й сімейне фермерське господарство. Для цього випадку залишається питання про статус розлученого подружжя. Після розлучення вони більше не є членами однієї сім'ї. Те саме стосується дітей від інших шлюбів. Щонайпізніше із розлученням подружжя вони більше не виконують умови створення сімейного фермерського господарства.

Якщо законодавець цим обмеженням доступу переслідував певні необхідні цілі, то законопроект є послідовним, але щонайменше в питанні згаданої вище проблематики розлученого подружжя та дітей із відповідного шлюбу він є таким, що обмежує доступ.

Об'єднання осіб, що не є родичами, задля створення аграрного підприємства в формі товариства цивільного права все більше поширюється в Німеччині та ЄС. Підстава для таких об'єднань полягає в необхідності збільшення виробничої площі чи потужностей тваринницького виробництва. Тому, на наш погляд, слід перевірити, чи об'єднання індивідуальних фермерських господарств, які належать фермерам, що не є родичами, відповідає цілям Закону про фермерське господарство.

До ч. 7

У європейському та німецькому праві сімейне фермерське господарство, що засновується лише членами родини, не має особливого статусу. Щодо цього ми відсилаємо до попереднього викладу.

До ч. 8

У європейському та німецькому праві фермери, як і в Україні, мають статус самостійного індивідуального підприємця. З перевищенням певного розміру підприємства для фермерів стає неможливим самостійно виконувати всі роботи. Тому він змушений наймати працівників, щоб необхідна робота виконувалася. Норма, згідно з якою члени сімейного фермерського господарства мають справу лише з працею членів сім'ї, не сприяє виконанню згаданих в обґрунтуванні закону цілей. Відповідно, згадка про можливість залучення сезонних робітників також не дозволяє досягнути поставленої мети. Сімейне фермерське

господарство повинне мати змогу наймати стільки співробітників, скільки потрібно для виконання роботи.

До ч. 9

Потрібно, щоб сімейне фермерське господарство, яке не хоче працювати як юридична особа, мало можливість зареєструватися формально без виконання інших вимог закону.

Стаття 2. Законодавство про фермерське господарство

1. Відносини, пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням діяльності фермерських господарств, регулюються Конституцією України (254к/96-ВР), Земельним кодексом України (2768-14), цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України.
2. Цей Закон не поширюється на громадян, які ведуть особисте селянське господарство або які використовують земельні ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадібні ділянки), садівництва, городництва, сінокошіння та випасання худоби.

Стаття 3. Члени фермерського господарства

1. Членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень Статуту фермерського господарства. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом).
2. При створенні фермерського господарства одним із членів сім'ї інші члени сім'ї, а також родичі можуть стати членами цього фермерського господарства після внесення змін до його Статуту.
3. Для цілей цього Закону до членів сім'ї та родичів голови фермерського господарства відносяться дружина (чоловік), батьки, діти, баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, мачуха, вітчим, падчерка, пасинок, рідні та двоюрідні брати та сестри, дядько, тітка, племінники як голови фермерського господарства, так і його дружини (її чоловіка), а також особи, які перебувають у родинних стосунках першого ступеня споріднення з усіма вищезазначеними членами сім'ї та родичами (батьки такої особи та батьки чоловіка або дружини, її чоловік або дружина, діти як такої особи, так і її чоловіка або дружини, у тому числі усиновлені ними діти). { Статтю 3 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 1661-VI (1661-17) від

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
21.10.2009 }	

Стаття 4. Голова фермерського господарства

1. Головою фермерського господарства є його засновник або інша визначена в Статуті особа.
2. Голова фермерського господарства представляє фермерське господарство перед органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та окремими громадянами чи їх об'єднаннями відповідно до закону.
3. Голова фермерського господарства укладає від імені господарства угоди та вчиняє інші юридично значимі дії відповідно до законодавства України.
4. Голова фермерського господарства може письмово доручати виконання своїх обов'язків одному з членів господарства або особі, яка працює за контрактом.

Розділ II

СТВОРЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 5. Громадяни, які мають право на створення фермерського господарства

Право на створення фермерського господарства має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявив бажання створити фермерське господарство.

{ Частина перша статті 5 в редакції Закону N 3523-VI (3523-17) від 16.06.2011 }

Громадяни, що створили фермерське господарство, мають право облаштувати житло в тій частині наданої для ведення фермерського господарства земельної ділянки, з якої забезпечується зручний доступ до всіх виробничих об'єктів господарства. Якщо житло членів фермерського господарства знаходиться за межами населених пунктів, то вони мають право на створення відокремленої фермерської садиби, якій надається поштова адреса.

{ Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1276-VI (1276-17) від 16.04.2009 }

Відокремленою фермерською садибою є земельна ділянка разом з розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями, яка знаходиться за межами населеного пункту.

{ Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом N 1048-VI (1048-17) від 03.03.2009 }

Для облаштування відокремленої садиби фермерському господарству надається за рахунок бюджету допомога на будівництво під'їзних шляхів до фермерського господарства, електро- і радіо-

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>телефонних мереж, газо- і водопостачальних систем.</p> <p>Переселенцям, які створюють фермерське господарство в труднедостатніх населених пунктах, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, надається одноразова грошова допомога за рахунок державного бюджету у розмірі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.</p> <p>{ Статтю 6 виключено на підставі Закону N 3523-VI (3523-17) від 16.06.2011 }</p>	
<p>Стаття 7. Порядок надання (передачі) земельних ділянок для ведення фермерського господарства</p> <p>1. Для отримання (придбання) у власність або в оренду земельної ділянки державної власності з метою ведення фермерського господарства громадяни звертаються до відповідної районної державної адміністрації. Для отримання у власність або в оренду земельної ділянки із земель комунальної власності з метою ведення фермерського господарства громадяни звертаються до місцевої ради.</p> <p>У заяві зазначаються: бажаний розмір і місце розташування ділянки, кількість членів фермерського господарства та наявність у них права на безоплатне одержання земельних ділянок у власність, обґрунтування розмірів земельної ділянки з урахуванням перспектив діяльності фермерського господарства. До заяви додаються документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі.</p> <p>Перелік документів, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві, затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики. { Частина першу статті 7 доповнено абзацом третім згідно із Законом N 3523-VI (3523-17) від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI (5462-17) від 16.10.2012 }</p> <p>{ Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3523-VI (3523-17) від 16.06.2011 }</p> <p>2. Заяву громадянина про надання земельної ділянки у власність або в оренду районна або міська державні адміністрації або орган місцевого самоврядування розглядають у місячний строк і в разі її задоволення дають згоду на підготовку землевпорядною організацією проекту відведення земельної ділянки.</p> <p>Проект відведення земельних ділянок розробляється за рахунок Українського державного</p>	<p>Стаття 7. Надання (передача) земельних ділянок для ведення фермерського господарства</p> <p>Земельні ділянки для ведення фермерського господарства передаються громадянам України у власність і надаються в оренду із земель державної або комунальної власності відповідно до Земельного кодексу України та інших актів земельного законодавства України.</p>

- фонду підтримки фермерських господарств.
- Проект відведення земельної ділянки погоджується та затверджується відповідно до закону.
3. Земельні ділянки для ведення фермерського господарства передаються громадянам України у власність і надаються в оренду із земель державної або комунальної власності.
 4. У разі відмови органів державної влади та органів місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки для ведення фермерського господарства питання вирішується судом. Рішення суду про задоволення позову є підставою для відведення земельної ділянки в натурі (на місцевості), видачі документа, що посвідчує право власності або укладання договору оренди. Відведення земельної ділянки в натурі (на місцевості) проводиться після збирання врожаю на цій ділянці попереднім землекористувачем.
 5. Громадянам України - членам фермерських господарств передаються безоплатно у власність надані їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради. Це положення не поширюється на громадян, які раніше набули права на земельну частку (пай).
 6. Земельні ділянки, розмір яких перевищує розмір, встановлений у частині 5 цієї статті, передаються громадянам у приватну власність для ведення фермерського господарства на підставі цивільно-правових угод.
 7. Земельні ділянки надаються громадянам для ведення фермерського господарства єдиним масивом з розташованими на них водними джерелами та лісовими угіддями, наближеними до існуючих шляхів, електро- і радіотелефонних мереж, газо- і водопостачальних систем та інших видів інженерної інфраструктури.
 8. Землі лісового і водного фондів, що входять до складу сільськогосподарських угідь, не можуть передаватися у приватну власність для ведення фермерських господарств, за винятком невеликих - до 5 гектарів ділянок лісів у складі угідь фермерського господарства і невеликих - до 3 гектарів ділянок під замкненими природними водоймами. Фермерське господарство має право проводити залісення частини земель та будувати замкнену водойму на земельній ділянці, що належить фермерському господарству чи його членові на праві приватної власності.
-

Примітка/коментар/порівняння до ст. 7

Надання (передача) земельних ділянок для ведення фермерського господарства

Як і в Україні, насамперед на території колишньої НДР державні сільськогосподарські землі було приватизовано. Уповноважені державні органи здавали в оренду, а згодом відчужували сільськогосподарські землі, що перебували в державній власності. Існувала норма, що визначала, яке підприємство за яких умов може набувати яку площу. Це також нагадує шлях, обраний українськими законодавцями. Землі продавалися фермерам. Частково площі в точно встановленому обсязі продавалися на пільгових умовах. Знижка становила 35% ринкової вартості сільськогосподарських площ. Інші землі продавалися за ринковою вартістю. Площі, що передавалися фермерам на пільгових умовах, протягом 15 років мали використовуватися виключно фермерами, що придбали ці площі, без права їх відчуження. Тією мірою, якою українська держава хоче захиститися від спекуляцій переданих у власність безкоштовно чи на пільгових умовах земельних ділянок, має сенс обмежити можливість відчуження та запровадити зобов'язання щодо використання площ. Крайньою мірою на випадок порушення цих норм має бути повернення у власність держави чи громади.

Стаття 8. Державна реєстрація фермерського господарства

1. Після одержання засновником державного акта на право власності на земельну ділянку або укладення договору оренди земельної ділянки та його державної реєстрації фермерське господарство підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб.

{ Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2555-VI (2555-17) від 23.09.2010 }

{ Частину другу статті 8 виключено на підставі Закону N 2555-VI (2555-17) від 23.09.2010 }

{ Частину третю статті 8 виключено на підставі Закону N 2555-VI (2555-17) від 23.09.2010 }

{ Частину четверту статті 8 виключено на підставі Закону N 2555-VI (2555-17) від 23.09.2010 }

{ Частину п'яту статті 8 виключено на підставі Закону N 2555-VI (2555-17) від 23.09.2010 }

Стаття 8. Державна реєстрація фермерського господарства

1. Після одержання засновником державного акта на право власності на земельну ділянку або укладення договору оренди земельної ділянки та його державної реєстрації фермерське господарство підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Стаття 8-1. Особливості створення та діяльності сімейного фермерського господарства без створення юридичної особи.

1. Господарська діяльність сімейного фермерського господарства без створення юридичної особи здійснюється на основі підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця - голови цього господарства з обов'язковим використанням праці членів своєї сім'ї за їх згодою з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

2. Сімейне фермерське господарство без створення юридичної особи створюється на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства.

Договір про створення сімейного фермерського господарства є різновидом договору про спільну діяльність відповідно до положень Цивільного кодексу України та цього закону.

Примірний договір про створення сімейного фермерського господарства розробляється центральним органом виконавчої влади, що

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
	<p>забезпечує формування державної аграрної політики.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Договір про створення сімейного фермерського господарства укладається у письмовій формі, підписується всіма учасниками, підписи яких завіряються в установленому законом порядку. 4. Членами сімейного фермерського господарства можуть бути подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї у розумінні Сімейного кодексу України, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень договору про створення сімейного фермерського господарства. 5. Головою сімейного фермерського господарства є член сім'ї, визначений договором про створення сімейного фермерського господарства. 6. Сімейне фермерське господарство без створення юридичної особи вважається створеним з дня державної реєстрації фізичної особи-підприємця, який є головою сімейного фермерського господарства. 7. Сімейне фермерське господарство без створення юридичної особи є виробником сільськогосподарської продукції (сільськогосподарським товаровиробником).

Примітка/коментар/порівняння до ст.8, Державна реєстрація фермерського господарства

До ч. 1

Законопроект передбачає, що після отримання державного акту про право власності індивідуальний підприємець має пройти передбачену законом процедуру реєстрації. Така норма не охоплює всіх випадків аграрного індивідуального підприємця, який уже має в розпорядженні площі. У Німеччині та ЄС фізична особа, що хоче зареєструватися як фермер, має зробити це в уповноважених органах. У цьому разі фермер може господарювати на власній, орендованій чи (як у випадку даного законопроекту) переданій державою землі. Згідно з дослівним трактуванням ст. 8, ч. 1, аграрний підприємець може зареєструватися лише в тому разі, якщо він отримав ділянку від української держави. Це обмежує можливість заснування сімейного фермерського господарства, оскільки фермер, що отримав землю не від держави, за цим законом не може зареєструватися.

Якщо закон має на меті, щоб лише ті фермери, які отримали землю від держави, могли заснувати ферму у значенні, що міститься в цьому законі, а відтак щоб лише такі фермерські господарства були зобов'язані реєструватися згідно зі ст. 8 цього законопроекту, то дана норма є послідовною.

До ст. 8-1, Особливості створення та діяльності сімейного фермерського господарства без створення юридичної особи

До ч. 1

Тут ми відсилаємо до викладу в коментарі до ст. 1, ч. 9. Ця норма, як видається, не містить проблем, але є зайвою, оскільки сімейне фермерське господарство не має засновуватись у формі юридичної особи.

До ч. 2

Норма закону, згідно з якою сімейне фермерське господарство у формі неюридичної особи має укласти договір про заснування сімейного фермерського господарства, здається надмірною та зарегульованою. У Німеччині та ЄС немає норм, згідно з якими фізичні особи, що засновують товариство цивільного права, відкрите торгове товариство чи командитне товариство, повинні було б укласти договір про створення товариства. Організація цього товариства залежить виключно від волі його учасників. Якщо вони хочуть укласти договір, вони можуть зробити це.

З німецького погляду незрозуміло, яку роль має відігравати примірний договір про створення товариства. Імовірно, він є лише допоміжним і не має бути інструкцією для сімейного фермерського господарства.

До ч. 3

як до ч. 2

До ч. 4

Особливий наголос на сімейному фермерському господарстві, в якому об'єднуються подружжя, батьки, діти віком не менше 14 років, з погляду особливої необхідності підтримки може бути доцільним для України. Такої необхідності підтримки в німецькому та європейському праві немає. Загалом, з правового погляду між членами сім'ї та особами, які не є членами сім'ї, різниці немає. Якщо з особливостей українського суспільства впливає особлива необхідність підтримки чистих сімейних підприємств, ця норма є коректною і не може оскаржуватись.

Розділ III**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

Стаття 9. Надання допомоги фермерським господарствам

{ Назва статті 9 в редакції Закону N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005 }

1. Новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення, а у трудонедостатніх населених пунктах - п'ять років), фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, та іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок
-

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств. { Абзац перший частини першої статті 9 в редакції Закону N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом N 1048-VI (1048-17) від 03.03.2009 }</p> <p>Кабінет Міністрів України щорічно в проекті Державного бюджету України передбачає кошти на підтримку фермерських господарств.</p> <p>Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щорічно передбачають кошти в проектах місцевих бюджетів на підтримку фермерських господарств.</p> <p>2. Кошти Державного бюджету України спрямовуються на меліорацію земель, у тому числі їх зрошення та осушення, а також на консервацію та рекультивацію малопродуктивних сільськогосподарських угідь, на придбання сільськогосподарської техніки (комбайнів, тракторів, автомашин, бульдозерів, сівалок тощо).</p> <p>3. За рахунок місцевих бюджетів фермерським господарствам може надаватися допомога у будівництві об'єктів виробничого і невиробничого призначення, житла, проведенні заходів щодо землеустрою.</p> <p>4. Порядок використання коштів Державного бюджету України для надання підтримки новоствореним фермерським господарствам, фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, та іншим фермерським господарствам установлюється Кабінетом Міністрів України (1102-2004-п).</p> <p>{ Частина четверта статті 9 в редакції Закону N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом N 1048-VI (1048-17) від 03.03.2009 }</p>	<p>Стаття 10. Надання допомоги фермерським господарствам</p> <p>...</p> <p>5. Державна підтримка створення та розвитку сімейних фермерських господарств включає додаткові заходи:</p> <p>включення новостворених сімейних фермерських господарств та/або їх об'єднань до складу першочергових (пріоритетних) учасників програм державної фінансової підтримки;</p> <p>встановлення пільгової системи соціального</p>
<p>Стаття 10. Український державний фонд підтримки фермерських господарств</p> <p>{ Назва статті 10 в редакції Закону N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005 }</p> <p>Український державний фонд підтримки фермерських господарств є державною бюджетною установою, яка виконує функції з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення і розвитку фермерських господарств, діє на основі Статуту (v0119555-04), який затверджується</p>	

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики.</p>	<p>страхування осіб, зайнятих у сімейних фермерських господарствах, та запровадження компенсації з державного бюджету втрат Пенсійного та інших соціальних фондів від застосування таких пільг;</p> <p>звільнення новостворених сімейних фермерських господарств від плати за під'єднання до електричних мереж, мереж газо-, водо- і тепlopостачання;</p> <p>надання сімейним фермерським господарствам та створеним ними сільськогосподарським кооперативам переважного права на отримання замовлень при здійсненні державних закупівель з місцевих бюджетів.</p>

Примітка/коментар/порівняння. До ст. 10

До ч. 5

Як Європейська Спільнота, так і німецьке право передбачають цілу низку програм підтримки з найрізноманітнішими цілями. Так, існує підтримка молодих фермерів, фермерів, що відновили господарство та наново заснували підприємство. Ідеться про різноманітні форми стимулювання інвестицій, наприклад, у створення сучасних тваринницьких комплексів та екологічне землеробство, чи фінансову допомогу на інвестування. Ця підтримка надається з коштів ЄС, з коштів відповідних інститутів сприяння сільському господарству чи інвестиційних банків, а також шляхом фіскальних заходів, наприклад, надання інвестиційної допомоги. Часто аграрні підприємства отримують від держави, державних банків, банків-гарантів тощо на пільгових умовах забезпечені кредити терміном до 30 років. Якщо українська держава вважає особливо необхідною підтримку сімейних фермерських господарств та особистих селянських господарств, це не суперечить основним принципам європейського права. Те, в якій саме формі надається підтримка, наприклад, у даному випадку в формі оплати підключення до струму, газу, водопроводу, опалення, чи шляхом надання матеріальної допомоги, чи в формі пільгових кредитів, у Європі також залежить виключно від кожної конкретної держави-члена. Значення має лише те, що норма законодавства передбачає право фермерського господарства на отримання визначеної законом допомоги. Задля реалізації цього права в Німеччині існують працездатні структури різних типів, які в разі наявності претензії на допомогу забезпечують компетентне та швидке опрацювання заявки на надання допомоги. У Німеччині уникають законодавчих регулювань претензій на допомогу аграрному підприємству, як у даному випадку. Німецька держава регулює швидше допомогу та підтримку у відповідних програмах, що розраховані на певний час і спрямовані на досягнення певної мети. Ця допомога та ці програми підтримки після закінчення терміну програми перевіряються на ефективність та продовжуються або припиняються.

Підтримка аграрного виробництва в ЄС, як правило, розрахована на 6-12 років. Ця підтримка також відбувається в програмах та регулює претензії індивідуального фермера; при цьому особливі норми спеціального закону про сімейне фермерське господарство не потрібні.

Шляхом винесення програм допомоги та підтримки за межі регулярного законодавства німецький законодавець уникає потоку необхідних законодавчих змін задля гармонізації чи

зміни допомоги чи заходів підтримки.

Крім того, видається, що норма даного законопроекту є недостатньо деталізованою для того, щоб уможливити виконання законної претензії сімейного фермерського господарства, яке має право на отримання відповідної допомоги. Тут бракує конкретних визначень, чи є індивідуальна претензія і, якщо є, то яка сама. Також бракує визначення процедури задоволення цих претензій. Процесуальних норм немає.

Стаття 11. Використання коштів Українського державного фонду підтримки фермерських господарств

Кошти Українського державного фонду підтримки фермерських господарств надаються новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, на безповоротній основі та на конкурсних засадах на поворотній основі, а іншим фермерським господарствам підтримка надається тільки на поворотній основі, а також - спрямовуються на забезпечення гарантій, поруки при кредитуванні банками фермерських господарств.

{ Частина перша статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1048-VI (1048-17) від 03.03.2009 }

Новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, на безповоротній основі кошти надаються на такі цілі: відшкодування вартості розробки проектів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства; відшкодування частини витрат, пов'язаних із сплатою відсотків за користування кредитами банків, та часткову компенсацію витрат на придбання одного трактора, комбайна, вантажного автомобіля, будівництво та реконструкцію тваринницьких приміщень, включаючи вартість проектно-кошторисних документів, страхування фермерських господарств; підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів фермерських господарств у сільськогосподарських навчальних закладах; розширення досліджень з проблем організації і ведення виробництва у фермерських господарствах, видання рекомендацій з питань використання досягнень науково-технічного прогресу в діяльності фермерсь-

ких господарств. На поворотній основі допомога надається для виробництва, переробки і збуту виробленої продукції, на здійснення виробничої діяльності та інші передбачені статутом Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (v0119555-04) цілі під гарантію повернення строком від трьох до п'яти років.

{ Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1048-VI (1048-17) від 03.03.2009 }

Іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок Державного бюджету України і місцевих бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств, на поворотній основі строком до п'яти років на такі цілі: придбання техніки, обладнання, поновлення обігових коштів, на виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, будівництво та реконструкцію виробничих і не виробничих приміщень, у тому числі житлових, закладення багаторічних насаджень, розвиток кредитної та обслуговуючої кооперації, зрошення та меліорацію земель.

{ Стаття 11 в редакції Закону N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005 }

Розділ IV

ЗЕМЛІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Стаття 12. Склад земель фермерського господарства

1. Землі фермерського господарства можуть складатися із:
 - а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі;
 - б) земельних ділянок, що належать громадянам - членам фермерського господарства на праві приватної власності;
 - в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди.
 2. Права володіння та користування земельними ділянками, які знаходяться у власності членів фермерського господарства, здійснює фермерське господарство.
-

Стаття 13. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств

1. Члени фермерського господарства мають право на одержання безоплатно у власність із земель державної і комунальної власності земельних ділянок у розмірі земельної частки (паю).
 2. Членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність із раніше на-
-

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>даних їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради. Земельні ділянки, на яких розташовані житлові будинки, господарські будівлі та споруди фермерського господарства, передаються безоплатно у приватну власність у рахунок земельної частки (паю).</p> <p>3. Дія частин першої та другої цієї статті не поширюється на громадян, які раніше набули права на земельну частку (пай).</p> <p>4. Громадяни України, які до 1 січня 2002 року отримали в постійне користування або оренду земельні ділянки для ведення фермерського господарства, мають переважне право на придбання (вкуп) земельних ділянок розміром до 100 гектарів сільськогосподарських угідь, у тому числі до 50 гектарів ріллі, у власність з розстрочкою платежу до 20 років.</p>	
<p>Стаття 14. Права фермерського господарства та його членів</p>	
<p>1. Фермерське господарство та його члени відповідно до закону мають право:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) продавати або іншим способом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину; б) самостійно господарювати на землі; в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію; г) на відшкодування збитків; г) споруджувати житлові будинки, господарські будівлі та споруди; д) реалізовувати вироблену сільськогосподарську продукцію на вітчизняних ринках і поставляти на експорт; е) інші права. <p>2. Порушені права власників земельних ділянок підлягають поновленню в порядку, встановленому законом.</p>	
<p>Стаття 15. Обов'язки фермерського господарства та його членів</p>	
<p>1. Фермерські господарства, у власності яких є земельні ділянки, надані їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону, зобов'язані:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням; б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля; в) сплачувати податки та збори; г) не порушувати прав власників суміжних 	

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>земельних ділянок та землекористувачів;</p> <p>г) не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;</p> <p>д) надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів;</p> <p>е) дотримуватися санітарних, екологічних та інших вимог щодо якості продукції;</p> <p>є) дотримуватися правил добросусідства та встановлених обмежень у використанні земель і земельних сервітутів;</p> <p>ж) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.</p> <p>2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки власників земельних ділянок.</p>	
<p>Стаття 16. Право фермерського господарства на будівництво житлових будинків, господарських та інших будівель і споруд</p> <p>1. Фермерське господарство має право споруджувати житлові будинки, господарські будівлі та споруди на належних йому, його членам на праві власності земельних ділянках відповідно до затверджених документації із землеустрою та містобудівної документації у встановленому законом порядку.</p> <p>2. Будівництво на орендованій земельній ділянці житлових будинків, господарських будівель та споруд фермерське господарство - орендар погоджує з орендодавцем.</p>	
<p>Стаття 17. Використання земель фермерських господарств іншими особами</p> <p>1. На землях фермерських господарств особи мають право вільного проходу, проїзду всіма видами транспорту по дорогах, пересування на човнах, купання у водоймах на належних фермерським господарствам на праві власності або праві оренди земельних ділянках, розміщення наметів і проживання в них, розведення багаття та інші дії, що дозволяються за згодою їх власників, крім випадків встановлення за рішенням суду земельних сервітутів, за умови збереження природних компонентів в екологічно чистому вигляді.</p> <p>2. Юридичні особи - власники об'єктів (газо-, нафтопроводів, ліній електропередач, зв'язку тощо), що проходять через земельні ділянки фермерських господарств, мають право доступу до таких об'єктів на підставі угоди, укладеної з відповідним фермерським господарством, відповідно до затвердженої документації із землеустрою або встановленого земельного сер-</p>	

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
---	---

вітуту.

Стаття 18. Право фермерського господарства на користування природними ресурсами

Фермерське господарство має право використовувати для потреб господарства загальнопоширені корисні копалини (пісок, глина, гравій, торф тощо), лісові угіддя, водні об'єкти та прісні підземні води, що знаходяться на земельній ділянці, відповідно до законодавства України.

Розділ V

МАЙНО ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 19. Формування майна фермерського господарства

До складу майна фермерського господарства (складеного капіталу) можуть входити: будівлі, споруди, облаштування, матеріальні цінності, цінні папери, продукція, вироблена господарством в результаті господарської діяльності, одержані доходи, інше майно, набуте на підставах, що не заборонені законом, право користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (в тому числі на інтелектуальну власність), грошові кошти, які передаються членами фермерського господарства до його складеного капіталу.

Стаття 20. Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства

Майно фермерського господарства належить йому на праві власності.

Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на визначений у Статуті термін.

У власності фермерського господарства може перебувати будь-яке майно, в тому числі земельні ділянки, житлові будинки, господарські будівлі і споруди, засоби виробництва тощо, яке необхідне для ведення товарного сільськогосподарського виробництва і набуття якого у власність не заборонено законом.

Фермерське господарство має право здійснювати відчуження та набуття майна на підставі цивільно-правових угод.

Порядок володіння, користування і розпорядження майном фермерського господарства здійснюється відповідно до його Статуту, якщо інше не передбачено угодою між членами фермерського господарства та законом.

Член фермерського господарства має право на отримання частки майна фермерського господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у фермерському господарстві. Розмір

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>частки та порядок її отримання визначаються Статутом фермерського господарства.</p> <p>Майнові спори між фермерським господарством та його членами вирішуються судом.</p>	
<p>Стаття 21. Відповідальність фермерського господарства</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Фермерське господарство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями у межах майна, яке є власністю фермерського господарства. 2. Звернення стягнення на земельні ділянки, надані у власність для ведення фермерського господарства, допускається у випадках, коли у фермерського господарства відсутнє інше майно, на яке може бути звернено стягнення. 3. За порушення кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, санітарних і ветеринарних норм, правил, вимог щодо якості продукції та інших нормативно-правових актів, що регулюють здійснення господарської діяльності, голова фермерського господарства несе відповідальність, передбачену законом. 	
<p>Розділ VI ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА</p>	
<p>Стаття 22. Фермерське господарство як об'єкт майнових прав</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Фермерське господарство як цілісний майновий комплекс включає майно, передане до складеного капіталу, не розподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання. 2. За рішенням членів фермерського господарства відповідно до закону фермерське господарство як цілісний майновий комплекс може бути відчужене на підставі цивільно-правових угод громадянам України, які мають право на створення фермерського господарства, або юридичним особам України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. 3. Громадяни, які придбали майно фермерського господарства як цілісного майнового комплексу на підставі цивільно-правової угоди, подають у встановленому порядку Статут фермерського господарства на державну реєстрацію. 	
<p>Стаття 23. Успадкування фермерського господарства</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Успадкування фермерського господарства (цілісного майнового комплексу або його частини) здійснюється відповідно до закону. 2. Якщо фермерське господарство успадковується двома або більше спадкоємцями, то земельна ділянка поділу не підлягає, якщо в результаті її поділу утвориться хоча б одна земельна ділянка менше мінімального розміру, 	

встановленого для даного регіону.

Науково обґрунтовані регіональні мінімальні розміри земельних ділянок (1908-2003-п) визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, та Українською академією аграрних наук і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розділ VII

ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 24. Господарська діяльність фермерського господарства

1. Фермерське господарство діє на умовах самоопукності. Всі витрати господарство покриває за рахунок власних доходів та інших джерел, не заборонених законодавством.
 2. Фермерське господарство самостійно визначає напрями своєї діяльності, спеціалізацію, організує виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку та реалізацію, на власний розсуд та ризик підбирає партнерів з економічних зв'язків у всіх сферах діяльності, у тому числі іноземних.
 3. Фермерське господарство має право вступати в договірні відносини з будь-якими юридичними або фізичними особами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
 4. Спори, що виникають під час виконання договорів, укладених фермерським господарством, вирішуються відповідно до закону.
-

Стаття 25. Забезпечення якості продукції, вирощеної фермерським господарством

1. Фермерське господарство зобов'язане дотримуватися встановлених відповідно до законодавства екологічних, ветеринарно-санітарних правил і норм щодо якості виробленої продукції та інших вимог.
 2. Реалізація сільськогосподарської продукції, що виробляється фермерським господарством, на вітчизняному ринку та її поставки на експорт, а також розрахунки з українськими та іноземними партнерами здійснюються відповідно до законодавства України.
-

Стаття 26. Кооперація фермерських господарств
Фермерські господарства разом з іншими сільськогосподарськими товаровиробниками мають право створювати обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи, кооперативні банки, спілки, інші об'єднання, а також бути засновниками (учасниками) господарських товариств.

{ Частина перша статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2864-IV (2864-15) від

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>08.09.2005 } Створені за участю фермерських господарств обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи не є прибутковими.</p>	
<p>Стаття 27. Трудові відносини у фермерському господарстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Трудові відносини у фермерському господарстві базуються на основі праці його членів. У разі виробничої потреби фермерське господарство має право залучати до роботи в ньому інших громадян за трудовим договором (контрактом). 2. Трудові відносини членів фермерського господарства регулюються Статутом, а осіб, залучених до роботи за трудовим договором (контрактом), - законодавством України про працю. Трудові спори у фермерському господарстві вирішуються у встановленому законом порядку. 3. З особами, залученими до роботи у фермерському господарстві, укладається трудовий договір (контракт) у письмовій формі, в якому визначаються строк договору, умови праці і відпочинку (тривалість робочого дня, вихідні дні, щорічна оплачувана відпустка, форми оплати праці та її розміри, харчування тощо). 4. Видача трудових книжок членам фермерського господарства і громадянам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), та їх ведення здійснюються відповідно до законодавства України про працю. Розмір оплати праці і тривалість щорічної відпустки осіб, які працюють у фермерському господарстві за трудовим договором (контрактом), не повинні бути меншими за встановлений державою розмір мінімальної заробітної плати і передбачену законом тривалість щорічної відпустки. 5. Голова фермерського господарства створює безпечні умови праці для членів господарства і громадян, які уклали трудовий договір (контракт), забезпечує дотримання вимог техніки безпеки, виробничої гігієни та санітарії, пожежної безпеки. 	
<p>Стаття 28. Бухгалтерський облік і звітність фермерського господарства</p> <p>Фермерське господарство веде бухгалтерський облік результатів своєї роботи і подає відповідним органам фінансову звітність, статистичну інформацію та інші дані, встановлені законодавством України.</p>	
<p>Стаття 29. Розрахунки і кредит</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фермерське господарство має право відкривати на свій вибір у будь-якій установі банку по- 	

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>точні та вкладні (депозитні) рахунки, розпоряджатися власними коштами.</p> <p>Фермерське господарство самостійно визначає розмір ліміту залишку готівки, що постійно знаходиться в його касі, на поточні витрати.</p> <p>2. Списання коштів із поточних та вкладних (депозитних) рахунків фермерського господарства, крім платежів до бюджету, може провадитися лише за його згодою або за рішенням суду та в інших визначених законом випадках.</p> <p>Платежі до бюджету вносяться в порядку і терміни, що встановлюються законодавством України.</p> <p>3. Фермерське господарство має право одержувати у фінансово-кредитних установах довгострокові та короткострокові кредити на підставі укладеного договору.</p> <p>Фермерське господарство одержує кредит під заставу майна, поручительство (гарантію) та інші види забезпечення зобов'язань.</p> <p>Під заставу майна може прийматися фермерське господарство як цілісний майновий комплекс, окремі товарно-матеріальні цінності або інші речі, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки.</p> <p>Відсотки за використання кредитів, що надані для підтримки фермерським господарствам, можуть сплачуватися за рахунок коштів Українського державного фонду підтримки фермерських господарств, на поповнення яких у Державному бюджеті України передбачаються відповідні фінансові ресурси.</p> <p>4. Фермерське господарство несе повну відповідальність за дотримання умов кредитних договорів і розрахункової дисципліни.</p>	
<p>Стаття 30. Страхування майна фермерського господарства</p>	
<p>Страхування майна фермерського господарства здійснюється відповідно до закону.</p>	
<p>Стаття 31. Оподаткування фермерського господарства</p>	
<p>Оподаткування фермерського господарства провадиться у порядку, встановленому законом.</p>	
<p>Стаття 32. Держава і фермерське господарство</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Держава гарантує дотримання і захист майнових та інших прав і законних інтересів фермерського господарства. 2. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють контроль за діяльністю фермерського господарства у випадках, передбачених законом. 3. Незаконне втручання в господарську діяльність 	

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<p>фермерського господарства органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб забороняється. Збитки, заподіяні фермерському господарству неправомірним втручанням в його діяльність, підлягають відшкодуванню відповідно до закону.</p> <p>Спори про відшкодування збитків вирішуються судом.</p>	

Розділ VIII

ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ ОРГАН ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Стаття 33. Представницький орган фермерських господарств

1. Представницьким органом фермерських господарств України є Асоціація фермерів та приватних землевласників України.
2. З метою забезпечення прав і законних інтересів громадян України, які ведуть фермерське господарство, а також створення сприятливих умов для розвитку фермерських господарств Асоціація фермерів та приватних землевласників України:
 - а) представляє інтереси громадян, які ведуть фермерське господарство, перед Президентом України, Верховною Радою України, центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
 - б) вносить пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює діяльність фермерських господарств, на розгляд центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики.
3. Президент Асоціації фермерів та приватних землевласників України може входити до складу колегії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну аграрну політику, брати участь у її засіданнях з правом дорадчого голосу.

{ Абзац перший частини третьої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI (5462-17) від 16.10.2012 }

{ Абзац другий частини третьої статті 33 виключено на підставі Закону N 5462-VI (5462-17) від 16.10.2012 }
4. Члени Асоціації фермерів та приватних землевласників України відповідно до закону можуть бути засновниками кредитних спілок.

{ Статтю 33 доповнено частиною четвертою згідно із Законом N 2864-IV (2864-15) від 08.09.2005 }

Розділ ІХ

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ І ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧЛЕНІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ ЗА ТРУДОВИМ ДОГОВОРОМ (КОНТРАКТОМ)

Стаття 34. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування і пенсійне забезпечення

1. Члени фермерського господарства і особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і пенсійному забезпеченню в порядку, встановленому законом.
2. Фермерське господарство у встановленому законом порядку реєструється як платник внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в органах Пенсійного фонду України і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
3. Час роботи у фермерському господарстві членів господарства та осіб, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), зараховується до загального і безперервного стажу роботи на підставі записів у трудовій книжці і документів, що підтверджують сплату внесків на соціальне страхування.
4. Членам фермерського господарства та особам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), призначені пенсії виплачуються у повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу).
5. Фермерське господарство відповідно до чинного законодавства несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну його членам і особам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними своїх трудових обов'язків.

Розділ Х

ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття 35. Підстави для припинення діяльності фермерського господарства

Діяльність фермерського господарства припиняється у разі:

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
<ol style="list-style-type: none"> 1) реорганізації фермерського господарства; 2) ліквідації фермерського господарства; 3) визнання фермерського господарства неплатоспроможним (банкрутом); 4) якщо не залишається жодного члена фермерського господарства або спадкоємця, який бажає продовжити діяльність господарства. 	
<p>Стаття 36. Порядок припинення діяльності фермерського господарства</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Рішення про припинення діяльності фермерського господарства приймається: <ol style="list-style-type: none"> а) власником у разі реорганізації або ліквідації фермерського господарства - відповідно до закону та Статуту фермерського господарства; б) у разі якщо не залишається жодного члена фермерського господарства або спадкоємця, який бажає продовжити діяльність господарства у порядку, встановленому законом; в) у разі банкрутства фермерського господарства - відповідно до закону. Спори про припинення діяльності фермерського господарства вирішуються судом. 2. Кошти, одержані від продажу майна фермерського господарства, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (2343-12). Майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, розподіляється між членами фермерського господарства відповідно до його Статуту. Спори щодо розподілу майна фермерського господарства, яке припинило свою діяльність, вирішуються судом. 3. У разі припинення діяльності фермерського господарства до закінчення терміну надання господарству податкових пільг господарство сплачує до бюджету за весь період його діяльності суму податку, обчислену в розмірі, встановленому для фермерського господарства, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 34 цього Закону, та викупу земельної ділянки для суспільних потреб чи примусового відчуження її з мотивів суспільної необхідності. 	
<p>Розділ XI ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНУ</p>	
<p>Стаття 37. Відповідальність за порушення положень цього Закону За порушення положень цього Закону посадові</p>	

особи та громадяни несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

Розділ XII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 38. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Визнати такими, що втратили чинність:
 - 1) Закон України "Про селянське (фермерське) господарство" (2009-12) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 14, ст. 186, N 48, ст. 653; 1993 р., N 32, ст. 341; 2000 р., N 1, ст. 1, N 51-52, ст. 448; 2002 р., N 16, ст. 114, N 29, ст. 194; 2003 р., N 10-11, ст. 87, N 30, ст. 247);
 - 2) Постанова Верховної Ради України "Про селянське (фермерське) господарство" (2010-12) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 14, ст. 187).
3. Внести зміни до таких законів України:
 - { Підпункт 1 пункту 3 статті 38 втратив чинність на підставі Кодексу N 2755-VI (2755-17) від 02.12.2010 }
 - { Підпункт 2 пункту 3 статті 38 втратив чинність на підставі Кодексу N 2755-VI (2755-17) від 02.12.2010 }
4. До приведення законів України, інших нормативно-правових актів з питань діяльності фермерських господарств у відповідність із цим Законом вони застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.
5. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:
 - затвердити мінімальні регіональні розміри земельних ділянок фермерських господарств, що не підлягають поділу при спадкуванні;
 - щорічно при підготовці проекту закону про Державний бюджет України передбачати окремим рядком кошти на підтримку фермерських господарств;
 - встановити порядок використання коштів Державного бюджету України для надання допомоги новоствореним фермерським господарствам;
 - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
 - забезпечити в межах своїх повноважень прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;
 - забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із

Зміст (положення) норми чинного законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
цим Законом.	
Закон України «Про особисте селянське господарство»	
<p>Стаття 7. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства</p> <p>Члени особистого селянського господарства мають право:</p> <p><...></p> <p>реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках, а також заготівельним, переробним підприємствам та організаціям, іншим юридичним і фізичним особам ;</p> <p><...></p> <p>Члени особистого селянського господарства зобов'язані:</p> <p><...></p>	<p>Стаття 7. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства</p> <p>Члени особистого селянського господарства мають право:</p> <p><...></p> <p>реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках, а також заготівельним, переробним підприємствам та організаціям, іншим юридичним і фізичним особам виключно за умови набуття статусу суб'єкта підприємницької діяльності – виробника сільськогосподарської продукції;</p> <p><...></p> <p>Члени особистого селянського господарства зобов'язані:</p> <p>набути статус суб'єкта підприємницької діяльності – виробника сільськогосподарської продукції в разі необхідності реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках;</p>

Примітка/коментар/пропозиція до ст.7, Права та обов'язки членів особистого селянського господарства

Вочевидь, норма спрямована на належний облік особистих селянських господарств, а також на оподаткування їхньої продукції. Ця норма повністю відповідає правовим нормам ЄС. Кожен фермер, що в Німеччині виробляє не лише для своїх власних потреб, а й виробляє аграрну продукцію з метою продажу, має підлягати загальним умовам діяльності аграрного виробника. Ці аграрні підприємства, згідно з § 138 Податкового кодексу, мають зареєструватися в уповноваженому податковому управлінні. Вироблена продукція підлягає оподаткуванню. Закон про податок з обігу передбачає можливість виплати фіксованого податку. Згідно з його нормами, фермери мають платити лише єдиний податок з обороту на продану продукцію. Те саме стосується податку на доходи. Існує межа неоподаткованого доходу, в межах якої аграрну продукцію можна збувати, уникаючи оподаткування податком на доходи. Починаючи з певного обсягу збуту, індивідуальні підсобні господарства також підлягають виконанню загальних податкових норм.

Норма, згідно з якою особисті селянські господарства зобов'язані отримати статус об'єкта підприємницької діяльності, є логічною та імперативною. З огляду як на оподаткування, так і на заплановану реєстрацію, даний законопроект відповідає правовій практиці Німеччини та інших країн-членів ЄС.

IV. ВИСНОВОК ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Мета сприяти заснуванню та діяльності сімейних фермерських господарств в Україні, з урахуванням фактичних обставин, є нагальною. Питання про те, чи має спеціальна правова форма сімейного фермерського господарства, що складається з членів сім'ї та родичів, отримувати допомогу, і, якщо так, то як саме, є справою національного законодавства. Таке законодавство може бути корисним, щоб указати на необхідність заснування малих та середніх аграрних підприємств та створення умов для їх стабільної діяльності в довгостроковій перспективі.

З погляду ЄС, зокрема Німеччини, особливе законодавство про сімейні фермерські господарства та індивідуальні підсобні господарства не є необхідним. Зі строго правової точки зору, господарювання в кожній галузі, зокрема й сільському господарстві, може відбуватися в будь-якій наявній правовій формі. Якщо членів сімей, зокрема молоде покоління, та решту сільського населення потрібно залучити в економічний процес, варто подумати про таку зміну закону про фермерське господарство, яка б дозволила кожній фізичній особі (громадянину) самостійно або спільно з іншими фізичними особами (громадянами) засновувати та вести аграрне підприємство без обмежень.

З німецького погляду, сумнівною є важливість того, чи йдеться в разі господарювання в формі сімейного фермерського господарства про членів сімей та/або родичів. Щоб забезпечити стале аграрне господарювання, в якому беруть участь представники різних поколінь, варто перевірити, чи не є більш доцільним дозволити заснування та діяльність фермерських господарств у будь-якій правовій формі без обмежень.

Оподаткування та підтримка сімейних фермерських господарств в кожному разі передбачає облік та реєстрацію цих підприємств у потрібній формі в українських структурах. Те саме стосується особистих селянських господарств, якщо вони виробляють не тільки для задоволення власних потреб. Конкретне оподаткування, цілеспрямована підтримка та узаконення можливі лише за умови всеохопної реєстрації.

Щоб запобігти подрібненню сільськогосподарських земель, можна передбачити в законодавстві норму, згідно з якою сімейні фермерські господарства, що не є юридичними особами, зобов'язані передавати аграрне підприємство лише одному

спадкоємцю. Як санкцію за порушення цієї норми можна передбачити повернення земель у державну власність.

У випадку аграрних підприємств, що є юридичними особами, проблема подрібнення площ через успадкування не повинна виникати. Землі у власності та орендовані землі залишаються в юридичної особи, а успадковуються лише права на участь у юридичній особі.

Рекомендується при законодавчих новелах вдаватися до регулювання лише тих сфер, що не підлягають приватній автономії фермерів. Посилення приватної автономії фермерів у довгостроковій перспективі веде до підвищення самостійності та персональної відповідальності. Запропоновані наразі зміни в цьому аспекті не є достатньо вичерпними.

Законодавчі рамки діяльності сімейного фермерського господарства разом з економічними стимулами в формі податкових пільг та/або закупівельних цін та/або цілеспрямованої підтримки аграрного виробництва забезпечать досягнення мети, яку переслідують законодавчі зміни. Поки сімейне фермерське господарство знаходиться в кращих умовах при "прямих продажах" у тіньовій економіці, ніж в офіційних структурах торгівлі, зацікавленості в зміні попередньої форми виробництва не буде.

Щоб гарантувати відсутність подрібнення переданих державою площ через успадкування, потрібні санкції. Однією з найефективніших санкцій є повернення земель у власності чи орендованих земель державі чи регіональній адміністрації без компенсації. З цією метою можна створити земельний фонд, у який потраплятимуть ті землі, які використовуються з порушенням норм законодавства, з метою, відмінною від ведення сільського господарства. Те саме стосується земель сімейних фермерських господарств, на яких в інший спосіб було порушено норми законодавства, особливо заборону подрібнення.

Загалом запропоновані зміни до закону є значним покращенням правової основи підтримки сімейних фермерських господарств та особистих селянських господарств. Однак, цих змін самих по собі недостатньо для того, щоб повною мірою досягти мети, поставленої в обґрунтуванні законопроекту.